

Guia didàctica

invasió subtil i altres contes

de Pere Calders

dramatúrgia Paco Mir | direcció Gilbert Bosch

cia**sòlia**

amb Nico Bassó, Joan Codina i Meritxell Termes

Índex

1	Introducció	4
2	Proposta metodològica	5
3	Activitats possibles	7
4	Activitats concretes	9
4.1	Primera alternativa : el booktrailer	10
4.2	Segona alternativa: la crítica teatral	12
5	Avaluació de l'activitat	15
6	Elements per a la programació del professorat	19
7	Bibliografia	25
	Annexos	28
	L'adaptació teatral	29
	Dossier de l'espectacle	31

Anem al teatre!

Si heu decidit fer aquesta activitat dins la proposta curricular del vostre centre, de ben segur sou dels qui teniu clar que aprendre literatura va molt més enllà de saber noms, dates i arguments. La competència literària suposa interactuar socialment amb les obres literàries i anar al teatre és essencialment viure la literatura en societat. La proposta que us presentem cerca mostrar alternatives que facin que l'anada al teatre resulti el més profitosa possible per a l'aprenentatge de l'alumnat.

La guia didàctica que teniu aquí vol ser una porta oberta a la vostra creativitat i imaginació (no podria ser d'una altra manera tractant-se de Calders) per facilitar la tasca d'organització de l'activitat teatral. Anar a veure *Invasió subtil i altres contes* ha de ser una experiència global del que és el fet literari. Ha de ser una festa, però també ha de ser un aprenentatge el més profund possible del que Pere Calders ha significat per a la nostra cultura i, sobretot, del que és el món de la literatura com a realitat cultural i del que ens transmet i fa viure.

1. Introducció

Si definim la competència literària com l'habilitat per interactuar personalment i socialment amb diversitat de textos literaris de diferents gèneres, formats i suports, cal fer un plantejament diferent en les activitats d'aprenentatge de la literatura. Justament, anar al teatre en lloc de fer llegir un text teatral és una bona proposta en aquesta perspectiva. Cal centrar-se en fer possible que els alumnes s'apropiïn dels textos des de moltes perspectives i en línia amb el que és la manera adulta de plantejar-se la literatura i la cultura. A més, aquesta és una activitat que obre expectatives artístiques per a l'alumnat i una manera eficaç de crear nous ciutadans interessats en el teatre com fenomen cultural i vivència personal.

Anar al teatre no hauria de reduir-se al simple consum de l'espectacle, sinó que, per desenvolupar adequadament la competència literària cal una preparació adequada i una posterior reflexió i sistematització dels aprenentatges assolits. Aquesta guia didàctica, pensada centralment per als alumnes de segon cicle de l'ESO i el Batxillerat, té com a objectiu justament fer propostes amb aquesta perspectiva i la consulta dels materials que es proposen seran una molt important ajuda.

2. Proposta metodològica

L'ensenyament de la literatura, seguint les propostes del Consell d'Europa (COE, [Pieper, 2011](#)), ha de plantejar el desenvolupament personal i la construcció de la identitat de l'alumnat, alhora que la seva participació en la vida cultural tot situant-lo al centre de les activitats d'ensenyament i aprenentatge. Això s'afavoreix amb els [projectes d'aula](#) que es plantegen en l'enfocament per competències que estructura el currículum actual del Departament d'Ensenyament de la Generalitat de Catalunya.

Per tenir aquest enfocament cal que anar a teatre es completi amb un conjunt de tasques en què tots els alumnes, en grup o individualment, s'orientin cap a la realització d'una producció concreta (article de diari o revista, blog cançó, podcast, mural, blogster, reportatge, producció audiovisual, creació artística, etc.) que tingui una finalitat comunicativa ben determinada. Així s'afavorirà la globalitat dels aprenentatges que tenen en compte no solament els sabers, sinó els procediments i les actituds i valors necessaris per a un aprenentatge significatiu i profund ([Perrenaud, 1999](#)).

Això suposa que, a més de preparar l'anada al teatre, s'hagin d'articular les tasques escolars perquè donin sentit a tot el conjunt. Un cop definit el producte final, també és important com s'organitza l'alumnat en grups cooperatius per afavorir espais de reflexió i d'intercanvi d'idees i perquè l'alumnat prengui un paper actiu i de reflexió crítica necessari per a una adequada recepció i producció dels textos literaris, en aquest cas una obra teatral i dels contes que en són l'origen.

Per concretar les **línies bàsiques** de la didàctica de l'anada al teatre, de primer, cal **entrar a l'univers del text**, perquè un cop dintre del text passi a explorar l'univers que ens proposa l'autor. Aquesta primera "lectura de l'obra teatral" suposa activar tots aquells coneixements que ajudaran a comprendre l'obra. Si l'activitat preparatòria es realitza en grup, té una major incidència en la creació de coneixements i facilitarà una vivència més completa del fet social de l'espectacle. Per tant, cal que abans d'anar al teatre es prepari l'assistència informant-se de [l'obra, l'autor](#), el [context](#) en què es va produir, el que és una representació teatral, l'espectacle que anem a veure.

El segon pas és la lectura pròpiament dita, en aquest cas, **veure l'obra teatral**. És el moment en què es dóna sentit a la globalitat del text a partir de la preparació que s'ha fet prèviament. Però veure teatre, a més de la vivència directa de l'obra, pot tenir una continuïtat si, en

acabar la representació, es produeix un col·loqui per parlar del que s'ha vist i viscut al teatre. En aquest cas, la Cia. Eòlia facilita aquesta feina oferint un col·loqui amb el públic assistent en acabar la representació, aportant també informació sobre els estudis teatrals cosa que serà una font extraordinària d'aprenentatge literari i un incentiu molt potent de les inquietuds artístiques de l'alumnat.

Finalment, distanciant-se del text, amb la lectura crítica cal fer objectiu tot el que ens proposa el text i el context en què es produeix. Aquesta lectura crítica, tant dels contes de Pere Calders com de l'adaptació teatral de Paco Mir, serà la base de l'**activitat de creació del producte final**. A partir d'aquest moment, cada grup haurà de prendre les decisions que portin a la realització del producte final en què es facin explícits tots els aprenentatges realitzats aportant-hi la seva creativitat.

3. Activitats possibles

Com que aquest espectacle és una versió d'uns contes de Calders, a més de les reflexions que es poden derivar de la lectura dels contes, serà interessant l'anàlisi de la interpretació que en fa l'obra teatral, amb la qual cosa es podran trobar noves claus sobre la narrativa de Calders. Aquesta és la riquesa de l'obra que, a més, pot ser una font d'idees per a plantejar la lectura d'altres obres i les seves possibles interpretacions.

Nivells d'aprofundiment

Fet el plantejament del treball per [projectes d'aula](#), el nivell d'aprofundiment no es pot fixar independentment del que es pretengui amb la realització del producte final i del procés global. Cert que un reportatge és més complex i pot facilitar un major aprofundiment que un article, però no és menys cert que caldrà definir quines activitats es realitzen i amb quines finalitats per definir el nivell d'aprofundiment. De tota manera, tractant-se de l'apropiació d'una obra literària, hi ha uns mínims que no es poden defugir: cal fer la lectura o visionat de l'obra; tenir referències de l'autor, del moviment literari i el context en que s'ha produït l'obra; tenir coneixement dels elements literaris del conte, de l'obra teatral i de la seva producció i, finalment, identificar els elements que caracteritzen el producte final i la seva relació amb el que s'ha viscut en veure l'obra; tots aquests passos defineixen el nivell d'aprofundiment.

Possibles activitats

Anar al teatre pot donar origen a molt diferent tipus d'activitats segons es vulgui posar l'accent en un o altre objectiu o contingut d'aprenentatge. Una altra variable important en l'elecció de l'activitat que es vulgui realitzar a partir de la funció teatral serà el temps que es vol o pot dedicar a l'activitat i quin paper es dona a l'alumnat.

A continuació es presenten alguns productes finals que es poden realitzar a partir d'anar al teatre:

- **Eines** per demanda d'informació i per compartir-la, tot elaborant-la i comunicant-la: cercles de lectura, xats, xarxes a Internet i altres similars.
- **Textos acadèmics** a partir d'estudis sobre l'obra: treballs monogràfics, articles d'enciclopèdia, wikis o similars.

- **Textos literaris** a partir de part de l'obra teatral o d'altres contes de Calders: versions dramatitzades; versions en altres gèneres com auques, cançons...; en altres mitjans com ràdio o televisió; o inspirats en les xarxes digitals, com booktrailers o fan fiction.
- **Textos periodístics** com reportatges o crítica (d'espectacles, llibres...).
- **Textos publicitaris** (pensant en convèncer per veure l'obra) com guies d'espectacles o booktrailers...

4. Activitats concretes

De les alternatives que s'acaben de citar a l'apartat 3., us en proposem dues que fan possible treballar-les a diferent nivell de complexitat i aprofundiment, alhora que representen diversitat d'elaboracions: el BOOKTRAILER i la CRÍTICA TEATRAL (escrita o radiofònica).

A continuació es precisen alguns dels aspectes bàsics que ajudaran a estructurar les activitats concretes als [projectes d'aula](#) que us proposem per a donar sentit i significativitat a tot el projecte d'anar a veure "Invasió subtil i altres contes".

D'una manera sintètica, el passos que cal seguir són els següents:

PROCÉS GLOBAL DEL PROJECTE

a) Planificació del treball i compromís

1. Concreció del producte final (motivació i presa de decisió de la situació comunicativa: destinataris, mitjà, gènere textual...)
2. Determinació dels passos que caldrà realitzar (base d'orientació)
3. Organització de la classe (agrupacions)
4. Compromís de les tasques que es realitzaran.

b) Recerca i captació de la informació (recull de dades)

1. Tria dels nuclis temàtics i aspectes que cal tenir en compte: respecte a l'obra concreta de Pere Calders; respecte al seu entorn; respecte a l'obra teatral i les seves formes...
2. Informació indirecta: recerca bibliogràfica analògica o per internet d'articles, reportatges, capítols de llibres, webs, blogs, repositoris, wikis...
3. Informació directa: assistència a l'obra i el fòrum o entrevistes amb els realitzadors de l'obra (notes de camp i enregistraments)

c) Elaboració de la informació

1. Recopilació dels diferents documents i síntesi de la informació.
2. Comparació i contrast de dades.
3. Organització de la informació amb mapes conceptuals, esquemes...

d) Comunicació de la informació: elaboració del producte final

1. Preparació de la comunicació (guions, esquemes de les parts del text amb el contingut i les formes), esborranys i assajos.
2. Realització del producte final.
3. Publicació del producte final.

e) Avaluació i control de la comunicació (que es tractarà al següent apartat, el 5.)

4.1 Primera alternativa : el booktrailer

Tot i que el [booktrailer](#) és una proposta que acostuma a realitzar-se sobre una novel·la (de fet té el seu origen en els tràilers o avançaments de pel·lícules), aquí es tracta d'entrar al que suposa la realització d'un text de caire publicitari per motivar a altres joves que vagin a veure l'espectacle. Actualment l'ús dels mòbils facilita enormement la realització de vídeos que seran un bon recurs per aquesta tasca.

Si es prenen com a referència els passos mencionats a l'apartat 4., per fer aquest producte final sobre l'obra "Invasió subtil i altres contes" caldrà procedir així:

Planificació de treball i compromís

En aquest pas és fonamental que, abans de res, l'alumnat sigui conscient del que representa anar al teatre i tingui informació de què és un [booktrailer](#) i com es pot realitzar. Per fer-ho, el visionat i posterior reflexió d'[aquest vídeo](#) pot ser un bon punt de partida, alhora que amb el d'altres vídeos elaborats per alumnes de les mateixes edats. Si el centre disposa de canals de publicació d'aquests materials, serà convenient que sàpiguen quins són els condicionants que s'han de respectar per participar-hi.

La resta de la planificació es farà, com s'ha detallat a l'inici d'aquest apartat 4., al [web](#) citat per situar aquest producte, on es poden trobar propostes de la manera de realitzar-lo, que es pot completar consultant webs en què es parli d'audiovisual o vídeos.

En aquest moment inicial serà important organitzar els grups d'alumnes i les responsabilitats que cadascú tindrà, per així tenir una referència clara del que s'espera al llarg del projecte.

Recerca i captació de la informació

El centre del projecte és l'anada al teatre, això cal posar-ho de relleu, però per treure'n tot el profit i poder preparar adequadament el treball global, cal anar-hi preparat i, per això, cal fer cerca de dades de l'autor, del moment històric i de l'obra, potser, fins i tot la lectura d'algun dels contes de Calders per poder preveure el que passarà a l'obra. Com a complement caldrà també cercar informació sobre l'adaptació de l'obra, [el dossier de l'espectacle](#) pot ser un bona font d'informació, així com [aquest text](#) del Paco Mir que planteja el que va tenir en compte en fer l'adaptació. A més de les informacions escrites, tenint en compte el producte final, caldrà fer el recull d'imatges i sons necessaris per al vídeo, de la mateixa manera que la informació sobre l'escenografia, llums i vestuari que caracteritzen l'obra teatral. Aquesta focalització sobre les imatges i sons també és fonamental en el moment del fòrum final de l'obra, moment en què la tasca de reporter gràfic tindrà tot el sentit. Caldrà per tant que, a més de la tasca d'escriptura, es pensi en la manera de recollir material gràfic, que després puguin ser emprades en fer el vídeo final. Per a més material es pot recórrer a la mateixa Companyia Eòlia: companyia@eolia.cat

Elaboració de la informació

Amb tota la informació que s'ha recollit abans, durant i en acabar l'espectacle, ara cal procedir a la preparació del contingut bàsic per al producte final. De primer cal fer la comparació i contrast de dades per triar les més adequades. Després s'ha d'organitzar tota la informació nociónal de què es disposa fent-ho per nuclis temàtics que facilitin la seva utilització al vídeo final segons es relacionin amb: l'obra de Calders; amb al seu entorn social i cultural; amb l'obra teatral concreta que s'ha vist... També caldrà organitzar les imatges i sons, el focus audiovisual és important, tot considerant que el conjunt de dades s'ha d'articular per donar unitat a tot el conjunt del missatge.

Comunicació de la informació

En aquesta activitat, el booktrailer, aquesta part del procés cal seguir-la amb molt de rigor. No es tracta de filmar i editar sense més (hi ha aplicacions, com [Animoto](#), que faciliten la feina però poden provocar

molts errors per manca de planificació). Cal treballar pas a pas, alhora que amb esperit creatiu, per a la correcta realització del vídeo. Per això, és molt important que prèviament es redactin [els guions](#) que han de regir la producció i postproducció: primer un guió literari en el qual es precisi la intenció i elements bàsics del vídeo; i segon, a partir d'aquest, redactar un bon guió tècnic que serà el millor regulador del que cal fer en el treball d'elaboració del vídeo. Finalment, serà el moment de l'enregistrament, l'edició i post producció del vídeo. Així el producte serà a punt per poder-lo publicar seguint els processos adients que poden ser els del propi centre educatiu o els del lloc en què es vulguin penjar.

Ara serà el moment del visionat del producte final i de la seva valoració (vegeu l'apartat 5.).

4.2 Segona alternativa: la crítica teatral

La crítica teatral és un gènere periodístic al qual l'alumnat pot tenir fàcil accés, tant a la premsa escrita com a la ràdio o la televisió, i representa una situació comunicativa que molt fàcilment es pot reconstruir a les aules. Molts centres educatius tenen revistes o publicacions en paper o digitals que poden ser l'entorn d'aquests textos escrits. Hi ha diaris que tenen propostes de participació on l'alumnat podria donar sentit a la seva tasca més enllà de l'aula. Finalment, l'existència d'una forta diversitat de mitjans de comunicació a Internet també pot ser una bona referència per a la publicació de la crítica teatral. Tot això fa que, com que l'estructura d'aquest gènere textual és molt propera a la de les tasques acadèmiques, s'aconsegueix donar sentit a aquestes tasques i afavorir el desenvolupament de les competències comunicatives. Per exemple podeu veure els que se us proposen a continuació:

Twitter: podeu expressar sintèticament la vostra opinió, així: #títol-espectacle

Blogs: hi ha periodistes o espectadors que van al teatre i parlen de l'obra a través d'alguna xarxa social o blog com <butaquesisomnis.blogspot.com>, <notesescena.wordpress.com>, <Voltar i voltar.com> cosa que també es pot fer via

Facebook: Teatre- l'opinió dels espectadors (grup obert)

Recomanem també veure les crítiques teatrals que es publiquen a El País (Marcos Ordóñez i J.C. Olivares), a Time Out i a Recomanacat

Planificació de treball i compromís

De manera similar al que s'ha fet en la proposta del booktrailer, el primer que cal és fer conscient l'alumnat del que és anar a veure teatre i del que és una crítica teatral i què cal fer per a elaborar-ne una. Després d'haver motivat l'alumnat amb el visionat del [vídeo](#), caldrà situar l'activitat en el marc de les publicacions del centre o aquella que s'hagi decidit que servirà per a la publicació del text, i el procés que cal seguir per fer-ho.

Els següents passos del procés es faran seguint el que s'ha proposat a l'inici d'aquest apartat 4. També serà important, com en la proposta del booktrailer, consultar webs on s'expliqui el gènere textual de les [crítiques d'espectacles](#). Ara s'han d'organitzar els grups d'alumnes perquè quedin ben distribuïdes les responsabilitats de cadascú en l'elaboració del projecte

Recerca i captació de la informació

Hi ha dos moments fonamentals en la recerca i captació de la informació. El primer moment és abans d'anar a veure teatre com a preparació. El nucli d'aquesta recerca són les informacions relatives a l'autor dels contes, el moment literari i el seu entorn històric i social, probablement la lectura d'algun dels contes de Calders pot ser una bona preparació. També caldrà recollir informacions sobre elements com l'escenografia, la il·luminació, el vestuari... de la versió teatral, així com cercar informació sobre l'adaptació de l'obra tal com s'exposa al [dossier de l'espectacle](#) o en [aquest text](#) del Paco Mir que planteja el que ha tingut en compte en fer l'adaptació.

Aquesta recerca, però ha de tenir continuïtat en l'activitat al teatre, l'assistència a l'obra, i d'una manera molt especial, en acabar si es pot parlar amb les persones que han proposat l'obra teatral, en un col·loqui o fòrum. Per això serà molt important que es preparin preguntes pensant amb el producte final que es realitzarà per comunicar el que s'ha après. Donat que es tracta d'una obra teatral, també serà important la recerca d'imatges fixes que puguin il·lustrar la crítica teatral.

Elaboració de la informació

Com ja s'ha dit en parlar de l'altre producte final, ara és el moment d'organitzar tota la informació recollida abans i durant la representació, i durant el fòrum final. Amb aquests materials caldrà que, en grup o individualment, es contrastin les informacions i es vagi decidint quines les més importants i el que és més accessori però que pot il·lustrar el que es vol explicar. Ara serà el moment de pensar en les imatges que ajudaran a fer visible el que és l'obra teatral.

Però en tractar-se d'una crítica teatral és molt important l'organització lògica dels continguts i dels arguments que es volen aportar: caldrà fer-ho amb esquemes, gràfics i mapes que tinguin en compte no solament l'autor i la seva obra, sinó l'època i moviments literaris rellevants, l'entorn sociocultural... També serà important considerar els aspectes de la representació teatral i la seva incidència en el resultat global de l'obra.

Comunicació de la informació

En aquesta part del procés d'elaboració de la crítica teatral cal tenir molt present les claus per a [l'expressió escrita](#) i els elements del [gènere periodístic](#) que es pren com a referència d'aquest producte final. A partir de la tria que s'ha fet en l'elaboració de les informacions s'ha de tenir en compte les parts del text i organitzar els diferents elements triats segons aquestes parts i la coherència dels esquemes treballats anteriorment. A partir d'aquests elements caldrà elaborar esborranys que en successives reformulacions i reparacions vagin donant cos a la crítica teatral. Per a aquestes revisions és fonamental disposar de pautes de bona realització com les que es proposen en l'apartat 5. de l'avaluació.

Un cop decidit que el text ja té la seva versió definitiva, serà el moment de compartir el producte final i de la seva valoració.

5. Avaluació de l'activitat

Com s'ha dit a l'apartat 4., [l'avaluació](#) forma part del projecte. No és la part final, tot i que és essencial per tancar tot el procés d'aprenentatge, sinó que, seguint l'avaluació formativa, ha de formar part de tot el projecte. Per tant, caldrà pensar com des del moment de la planificació ja es comença a emprar els portafolis, o a elaborar pautes de seguiment que ajudin a reflexionar sobre el procés i sobre la seva coherència, correcció i eficàcia.

Una de les eines més eficaces i que cada vegada s'usa més, fins i tot a la universitat, és el dossier o [carpeta d'aprenentatge](#) seguint aquest enllaç trobareu un espai universitari on s'explica com construir-la i el seu seguiment. Es defineix com a metodologia d'avaluació i aprenentatge que consisteix a recollir, seleccionar, reflexionar i valorar aquells treballs, activitats i documents que millor permetin a l'estudiant demostrar que ha assolit uns coneixements.

Per a fer una avaluació que, alhora que més objectiva per al professorat, comporti uns criteris que puguin ser assumits per l'alumnat, es proposa emprar les [rúbriques](#), que són matrius de valoració que expliciten els criteris de realització que es tenen en compte en els diferents moments de l'avaluació. Aquestes rúbriques són facilitadores de l'autoavaluació i coavaluació, són les pautes d'observació i avaluació (regulació i reparació). Aquestes rúbriques, a més, tenen una virtut especial per a l'heteroavaluació ja que faciliten la confluència dels criteris de tots aquests processos. L'ideal seria que professorat i alumnat ja des de l'inici del projecte vagin acordant aquests criteris i que siguin únics per a tota l'avaluació.

Aquestes rúbriques normalment es presenten amb el format que es veu al quadre 1:

MITJÀ DE COMUNICACIÓ	No atès o sense domini	Poc domini	Domini bàsic	Bon domini
El mitjà	No és adequat al que es pretenia	Hi ha massa defectes en la seva utilització	És adequat i correcte	És molt adequat i a més és original i creatiu
Forma dels llenguatges utilitzats	Ho ha fet sense cap atenció i arriba a no entendre's el que vol comunicar.	No ha fet cap mena de planificació.	Algunes parts reeixides, però hi ha defectes. Empra els llenguatges no verbals amb cert rigor	Ben planificat, ben estructurat i fins i tot original.

Funcionalitat dels llenguatges	No té res a veure amb el que es pretenia.	Alguna part és adequada al que vol expressar.	És correcte i funcional tot i que algunes parts no	Correcte i eficaç quant al que es vol aconseguir
Adequació dels llenguatges	Ni correcte ni té en compte l'adequació	Hi ha parts adequades, però la majoria, no	Tots els llenguatges emprats són adequats.	A més és original i respon a les necessitats de la comunicació
Tecnologia del mitjà	No té cap domini	L'usa amb molts defectes	L'usa bàsicament bé	Té un domini bo i creatiu
GLOBAL				

Quadre 1

Però també es pot presentar com es veu en aquest quadre 2:

MITJÀ DE COMUNICACIÓ	Sense domini	Poc domini	Domini bàsic	Bon domini
Adequació del mitjà al que es pretenia aconseguir				
Atenció i ús de la forma dels llenguatges verbals i no verbals utilitzats				
Adequació dels llenguatges a la comunicació que es fa				
Domini de la tecnologia del mitjà				
GLOBAL				

Quadre 2

A continuació, i seguint aquesta segona presentació, es proposen a manera d'exemple una sèrie de criteris que poden facilitar l'elaboració de pautes d'observació, seguiment i avaluació de les activitats organitzades al voltant de l'assistència a l'obra de teatre "Invasió subtil i altres contes". Per a la concreció d'aquests ítems es poden consultar també l'apartat 6. quan es fa el detalls dels objectius i continguts de l'activitat. Cal insistir, però, que és molt important que la decisió final dels criteris es faci en sessions en què l'alumnat participi activament en la seva definició.

Planificació global del projecte

- Descripció del producte final i del procés que se seguirà.
- Delimitació dels criteris de bona realització del producte final.
- Delimitació dels criteris de bona realització de tot el procés.
- Delimitació dels criteris de bona realització de l'assistència a l'obra teatral.

Mitjà de comunicació

- (elements aportats als quadres 1 i 2)

La coherència del contingut del producte final

- Coherència del tractament del tema.
- Qualitat de les idees aportades respecte a l'obra
- Qualitat dels arguments aportats
- Coherència de les imatges respecte al text
- Conclusions aportades
- Les opinions personals i el seu raonament

La cohesió de la redacció

- Adequació de les parts del text respecte al gènere textual, i seguiment de les seves característiques.
- Estructura dels paràgrafs i bona distribució del contingut.
- La puntuació emprada i la seva adequació al gènere textual.
- Ús dels diferents connectors i nexes.
- Estructuració de les frases segons el registre del producte final.
- Lèxic segons el registre.
- La presentació final del text (l'ortografia i paginació de l'escrit /v/ edició del vídeo final)

Procés del producte final

- La recerca d'informació.
 - La quantitat i qualitat de les fonts d'informació.
 - La recerca en el visionat de l'obra "Invasió subtil..."
 - La recerca durant el fòrum o conversa final.
- L'elaboració d'informació.
 - Aportació personal en el contrast i tria de les informacions.
 - Aportacions en l'organització de la informació.
 - Aportacions en el repartiment de la informació segons l'estructura del text final.

- La comunicació de la informació.
 - Rigor en el procés del producte final.
 - Participació en els assajos i esborranys del producte final.
 - Atenció als elements de la presentació final del producte (text escrit o vídeo).
 - Atenció a les repercussions en els destinataris.

Participació individual i cooperativa al projecte

- Participació personal i implicació en les decisions del grup.
- Responsabilitat en l'acompliment de les decisions preses.
- Ajut els companys en la realització de la tasca.
- Participació activa en l'activitat de veure teatre i facilitar-ne la dels companys.
- Participació activa i coherent en el fòrum o conversa final de l'obra.
- Regular o reparar d'acord amb la resta del grup la realització de les activitats.

6. Elements per a la programació del professorat

Ja s'ha dit que la guia proposa treballar en la perspectiva de l'enfocament per competències, que ajuda a donar una visió global del fet teatral, tot i que sense oblidar els aprenentatges concrets que l'alumnat ha de realitzar. Per això, s'ha fet una tria d'elements que ajudaran a concretar la programació dels aprenentatges, són simplement insinuacions dels aspectes que es poden tenir en compte.

Àrees curriculars relacionades.

Atès que aquesta guia didàctica s'ha elaborat per a l'alumnat del segon cicle de ESO i el del Batxillerat, les activitats proposades suposen, evidentment, la implicació de les àrees curriculars lingüístiques i comunicatives. El fet teatral suposa, a més, posar en relació molts elements de les àrees artístiques, en concret les arts plàstiques tenen un paper central quant al tractament de l'escenografia. Finalment, les àrees de les ciències socials, i en concret la història, ens aportaran coneixements clau per a la comprensió dels aspectes socials, tan nuclears per a la comprensió de l'obra de Calders.

Competències que es tenen en compte

Una activitat tan global com anar al teatre és clarament un pont cap a la vida adulta de l'alumnat i és evident que hi ha una enorme diversitat de competències que es treballen, però ens cal acotar i aquí ens centrarem en aquelles que prioritzarem per aquesta obra concreta.

Competència comunicativa

- Llegir obres i conèixer els autors i les autores i els períodes més significatius de la literatura catalana, la castellana i la universal: el segle XX.
- Expressar, oralment, per escrit o amb audiovisuals, opinions raonades sobre obres literàries, tot identificant gèneres, i interpretant i valorant els recursos literaris dels textos.
- Elaborar textos literaris amb múltiples suports i formats, i amb adequació, coherència, cohesió i correcció lingüística, per expressar realitats, ficcions i sentiments.

Competència en gestió i tractament de la informació

- Desenvolupar estratègies de cerca i gestió de la informació per adquirir coneixement.

Competència personal i interpersonal

- Implicar-se activament i reflexiva en interaccions orals amb una actitud dialogant i d'escolta.
- Adquirir l'hàbit de la lectura com un mitjà per accedir a la informació i al coneixement, i per al gaudi personal; i valorar l'escriptura com un mitjà per estructurar el pensament i comunicar-se amb els altres.

Valors promocionats

Quan es parla dels valors promocionats cal pensar en els valors socials que es prioritzen i en els continguts actitudinals, és a dir, les actituds valors i normes, continguts educatius que tenen una enorme importància en l'aprenentatge. Aquests "valors" representen l'eix central del que es pretén en l'activitat de veure el teatre no com a consum, sinó com a creació d'espectadors que s'impliquen en la creació cultural i la pervivència del patrimoni de la nostra societat.

La col·laboració amb altres persones i tots els valors relacionats amb el treball cooperatiu

- Actitud de diàleg i respecte per expressar raonadament opinions i judicis.
- Posició crítica envers els valors, normes i actituds contràries als drets humans, la convivència pacífica i la defensa de la natura.

La presa de consciència de la pròpia responsabilitat davant la societat

- Autonomia personal i sentit de la responsabilitat a l'hora de prendre decisions i actuar, assumint una visió crítica vers qualsevol forma d'injustícia i discriminació.

L'actitud de participació activa en les manifestacions literàries socials.

- Voluntat de participació en l'activitat lectora de textos de contingut divers i en varietat de formats, suports i mitjans.
- Interès pels objectius socials de la lectura o visionat d'obres literàries.
- Interès per conèixer i participar activament i crítica en obres i manifestacions literàries diverses.

La voluntat de rigor, objectivitat i crítica davant d'una manifestació artística

- Interès per la recerca de dades fiables i hàbit de contrast de fonts d'informació i constància en el treball.

Objectius i continguts de l'activitat

Prenent, sense exhaustivitat, els objectius que apareixen al currículum de la Generalitat de Catalunya i altres que ens poden ser útils, aquí en presentem alguns que poden servir de referència per a la tria dels més adequats a cadascun dels productes finals:

Participació en manifestacions literàries

- Llegir, visionar, analitzar, explicar, apreciar i valorar de manera crítica els textos literaris, en aquest cas l'obra de Calders, per tal d'entendre'ls i d'interpretar-los d'acord amb els diferents contextos històrics i socials.
- Visionat o lectura de la narrativa de Calders; fent comentaris sobre els personatges, la veu i valorant la perspectiva narrativa i el diàleg.
- Identificar i comentar, a través del visionat de l'obra "Invasió subtil...", els temes que hi apareixen i el tractament que se'n fa.
- Analitzar les relacions que es poden establir entre les obres literàries escrites i les seves versions en altres gèneres o formats.

Aspectes globals de la lectura

- Apreciació de la literatura com a coneixement d'altres mons, temps i cultures, amb el visionat o la lectura de l'obra de Calders.
- Ús d'estratègies i tècniques que ajudin a analitzar i interpretar el text literari abans, durant i després del seu visionat o lectura.

Reflexió sobre l'obra abans i després

- Participar de manera activa, reflexiva i crítica en diferents menes d'interaccions comunicatives per a la construcció de coneixements o la participació en la vida social.
- Expressió argumentada, oral i escrita, d'idees sorgides de veure "Invasió subtil...".
- Participació en espais de reflexió i intercanvi d'informació, cerca, contrast i expressió d'idees, aprofitant les tecnologies de la informació i comunicació.

Realització d'activitats acadèmiques a partir de veure i llegir obres literàries

- Comentar textos literaris, a partir de la seva lectura o visionat, i reconèixer les representacions de la realitat.
- Planificació, elaboració i comunicació (oral escrita o audiovisual) de treballs acadèmics realitzats amb el necessari rigor, adequació

i sentit crític per mostrar l'anàlisi, contextualització, comentaris i interpretació de l'obra "Invasió subtil i altres contes".

- Elaborar textos orals, escrits o audiovisuals coherents, correctes i adequats, i amb l'ús dels recursos adients, incloent-hi les TIC, a partir del visionat de l'obra "Invasió subtil i altres contes".
- Creació de textos literaris amb tècniques de foment de la creativitat i de simulació o fer versions, utilitzant els aprenentatges adquirits amb la lectura i visionat de l'obra "Invasió subtil i altres contes".

Lectura per aprendre, cercar informació i construir coneixement

- Utilització de la biblioteca del centre, de les de l'entorn, de les biblioteques virtuals i webs per al foment i orientació de la lectura.
- Usar de manera crítica les fonts bibliogràfiques adequades per a l'estudi de la literatura a fi d'obtenir, interpretar i valorar informació i opinions diferents, emprant amb autonomia i esperit crític les tecnologies de la informació i la comunicació.
- Participar de manera activa, reflexiva i crítica en els comentaris necessaris per a la construcció de coneixements i la realització de tasques acadèmiques relacionades amb l'obra de Calders.

Coneixement del fet literari

- Comprensió del discurs literari com a fenomen comunicatiu i estètic, com a vehicle de creació i de transmissió cultural i com a expressió de la realitat històrica i social, tot identificant la simbologia, els estereotips i els tòpics de l'imaginari col·lectiu de la nostra societat.
- Reconèixer les característiques dels conte com a gènere literari i les seves relacions amb el teatre, el cinema o la televisió i aprofundir en la seva obra.
- Reconeixement del ressò, la interpretació i l'expressió dels grans esdeveniments històrics i els canvis sociològics de l'època en què han estat escrites.

Coneixement de l'entorn de l'obra de Pere Calders

- Reflexió sobre la situació de l'obra de Calders en el seu context, tot aprofitant els coneixements previs de l'alumnat i la relació amb els coneixements adquirits en altres matèries.
- Identificació, anàlisi i valoració argumentada de l'evolució social i política del segle XX a Catalunya: la Segona República, la Guerra Civil, la dictadura amb la repressió i l'exili, i la mort del dictador, la democràcia i el retorn dels republicans com a marc de l'obra de Calders.

Coneixement dels elements de l'espectacle teatral

- Estudi de l'espectacle escènic: concepte, característiques i tipologies bàsiques de l'espectacle escènic: clàssic, d'avantguarda, corporal, occidental, oriental, d'objectes, musical, d'interior, de carrer.
- Producció i realització d'un projecte de creació escènica.
- Assaigs: tipologia, finalitats i organització.
- Exploració de tècniques d'interpretació: joc dramàtic, improvisació, dramatització i creació col·lectiva.
- Estudi de l'escena com a espai significant: composicions, moviments i direccions en l'escena.
- Exploració dels elements de la interpretació: personatge, situació, acció i conflicte.
- Interpretació a través del cos i la veu.

Creativitat com a objectiu

- Potenciar la capacitat d'imaginació i d'abstracció, per descobrir la literatura com a via de representació i interpretació del món i de la vida.
- Reconèixer i estimular el mecanisme de l'humor, present a l'obra de Calders, com a recurs per comprendre la complexitat humana.
- Potenciar l'ús de la imaginació, l'absurd i la màgia, com a eines que ens ajuden a expressar millor la nostra visió del món.

Anàlisi, coneixement i usos del llenguatge audiovisual

- Identificació dels elements bàsics del llenguatge audiovisual i els seus codis: enquadrament, pla, moviments de càmera, transicions i seqüència. Ús de metodologies per a l'anàlisi i la interpretació de les imatges en moviment.
- Caracterització del muntatge audiovisual i de la noció de temps: el guió, la narració i la continuïtat temporal i espacial.
- Anàlisi de la dimensió estètica i lúdica dels productes audiovisuals. Identificació de les possibilitats de la convergència multimèdia.
- Obtenir, interpretar i valorar informacions de diversos tipus i opinions diferents, emprant amb autonomia i esperit crític les tecnologies de la informació i la comunicació.
- Reflexió sobre el paper de la xarxa en la socialització de la informació, la comunicació i la creació, i sobre el seu ús responsable.
- Emprar correctament la llengua i el llenguatge audiovisual en diferents situacions i amb diferents finalitats, especialment en l'àmbit

acadèmic i per a la reflexió que genera la lectura i l'anàlisi de textos literaris. Prendre consciència de la pròpia manera d'expressar-se per millorar l'eficàcia comunicativa.

Anàlisi, coneixement i usos de textos periodístics

- Observació, anàlisi crítica i identificació de les formes i funcions de la premsa escrita i digital en la societat actual. Valoració del paper que juga a la societat actual.
- Determinació de les característiques i formes de les crítiques d'espectacles a la premsa diària i a les revistes.
- Anàlisi i identificació de les estructures argumentatives que són a la base dels articles de crítica d'espectacles.
- Valoració de les diferències i semblances que hi ha entre les crítiques escrites i les audiovisuals de ràdio i televisió i les seves especificitats en els mitjans digitals.
- Procés d'elaboració dels articles periodístics segons el mitjà emprat per publicar-los.

7. Bibliografia

En aquest apartat es presenten les referències realitzades al text de la guia i que apareixen als enllaços del text. Són unes referències bàsiques que ajudaran a complementar la informació aportada a la guia i ajudaran el professorat a valorar millor els materials proposats.

El text dels contes

- Calders, Pere (2009) Invasió subtil i altres contes. Barcelona: Educaula de Ed. 62.

Informació bàsica sobre l'autor o sobre l'obra

- Pere Calders, Viquipèdia [↗](#)
- Alemany, M. i Castellanos, J., disseny conceptual i textos de la pàgina de l'IEC sobre Pere Calders [↗](#)
- Balaguer, Josep M. (1979) Pere Calders: Invasió subtil i altres contes en Els Marges: revista de llengua i literatura, núm. 15, 1979, p. 123-124. és una recensió molt interessant [↗](#)
- Ferrer, J. (documentació) P. Calders (la pàgina de l'autor a l'AELC) [↗](#)
- Julià, Ll. (1996) Invasió subtil i altres formes de rebel·lió, en Catalan Review, Vol. X, núm. 1-2 (1996) A lletrA, la literatura catalana a internet, Universitat Oberta de Catalunya. [↗](#)
- Martínez, J. (2009) Estudi preliminar a Invasió subtil i altres contes, de Pere Calders, Barcelona: Educaula.

Altres enllaços interessants sobre l'autor o sobre l'obra

- Fons personal a la Biblioteca d'Humanitats de la UAB. [↗](#)
- Material a webs d'instituts com per exemple: Martín, E. Guia de lectura Invasió subtil i altres contes de Pere Calders a Ed.Cruïlla. IES Montilvi [↗](#)
- Literatura catalana 1r Batxillerat: 5. Invasió subtil i altres contes, de Pere Calders [↗](#)

Enllaços interessants sobre la metodologia

Ensenyament de la literatura

- Pieper, I. (2011). Items for a description of linguistic competence in the language of schooling necessary for learning/teaching literature (end of compulsory education): An approach with reference points. Estrasburg: Consell d'Europa. [↗](#)

Projectes d'aula

- Comunitat catalana del webbquest, un tipus concret de projectes on hi ha moltes propostes de treball a l'aula. [↗](#)
- Eduteka xarxa social de Recursos Educatius, Projectes, Currículums, Articles, etc., publicats pels usuaris, i lloc d'accés per als propis recursos. [↗](#)
- Perrenoud, Ph. (1999) Apprendre à l'école à travers des projets : pourquoi ? comment ? Faculté de psychologie et des sciences de l'éducation, Université de Genève. [↗](#)

Expressió escrita

- Direcció General d'Educació Secundària Obligatòria i Batxillerat (2012) Orientacions per a la millora de l'expressió escrita. Educació Secundària Obligatòria. [↗](#)

Avaluació i rúbriques

- Banc de rúbriques de la xarxa de Competències bàsiques [↗](#)
- Eduteka xarxa social de Recursos Educatius, Projectes, Currículums, Articles, etc., publicats pels usuaris, i lloc d'accés per als propis recursos, aquí centrat en l'avaluació. [↗](#)
- Informacions sobre el portafoli o la carpeta d'aprenentatge de l'Argumenta, recursos de nou universitats catalanes. [↗](#)

Booktrailer

- Booktrailersweb.es [↗](#)
- Bustos, J. "Booktrailers en el aula: una mirada diferente a la lectura", Revistababar.com, 25.06.2015 [↗](#)
- Archanco, E. "Cómo hacer tu booktrailer: 10 pasos para prepararte a fondo", Ebookhermanos.com, 24/03/2015 [↗](#)
- "300 escolars conviden a llegir amb els seus 'booktrailers'", El Periódico, 28.10.2014 [↗](#)

Models de guions en podeu trobar molts, aquí teniu alguns possibles

- El guió. Producció i realització audiovisual. www.xtec.cat [↗](#)
- El vídeo com a eina de comunicació a l'aula. Usos i tractament didàctic. Ateneu, materials i recursos per a la formació, Generalitat de Catalunya, Dep. Ensenyament [↗](#)
- Guió per la proposta d'un clip sobre l'accessibilitat d'audiovisuals. Vídeo accessible, Universitat de Lleida, Projecte MQD, 2010 [↗](#)

- La creació del guió. EducaLab [↗](#)
- Pautes per a la realització del vostre vídeo [↗](#)
- Web Aquí TV3: una passejada pel món de la comunicació. [↗](#)

Crítica d'espectacles

Es poden trobar diverses webs que parlen dels gèneres periodístics, moltes d'elles relacionades amb els llibres d'estil, aquí teniu alguns exemples:

- Textos periodístics. Aprender llengua i literatura (Bloc de llengua i literatura catalanes per a estudiants d'ESO i Batxillerat) [↗](#)
- Els gèneres periodístics. Projecte de recerca [↗](#)
- El gènere periodístic. [↗](#)
- La crítica. Recursos.cnice.mec.es. Ministerio de Educación. [↗](#)
- Crítiques a la revista Timeout.cat [↗](#)
- Crítiques a Recomana.cat [↗](#)
- Crítiques al diari El País [↗](#)
- Informacions sobre alguns tipus de documents acadèmics, l'argumentació. Xarxa interuniversitària Vicens Vives. [↗](#)

Annexos

L'adaptació teatral

El primer que ens hem de preguntar a l'hora de fer una adaptació és el **número d'intèrprets**. En aquest cas, havia de ser el mínim possible perquè la producció era de poc pressupost i no podia suportar molts salaris.

Un estudi mitjançant la lectura dels contes va donar **el número mí-nim de tres** actors dels quals un, per força, havia de ser dona. Potser s'hagués pogut fer també amb dues dones i un home; no ho sé, s'hauria d'estudiar.

El fet de què siguin només tres actors obliga a mantenir un ordre molt estudiat en les actuacions, és a dir, l'actor que acaba un conte, normalment, no convé que comenci el següent i d'aquesta manera es pot passar d'una història a una altre amb més tranquil·litat.

El sexe dels personatges, a no ser que s'especifiqui clarament que es tracta necessàriament d'una dona, **ve donat per l'actor/actriu que queda lliure**. Per exemple, si hi ha dos homes a l'escenari i hi entra un tercer personatge, en el nostre cas haurà de ser interpretat per una dona.

Per tal que sigui un espectacle i no una successió de contes, es va buscar un **fil conductor**: el nostre són **els japonesos**. En fem referència a cada conte la qual cosa no passa al text original. Com tampoc hi són molts dels finals que es veuen a l'adaptació teatral. Una cosa és un final de llibre i una altra un final teatral on sempre és millor que doni la sensació del "ximpon" que provoca un aplaudiment natural. O sigui, **que hem hagut de buscar uns final més contundents**.

A diferència d'altres adaptacions de contes d'en Calders que s'han pogut veure, aquesta està **molt dialogada**, de forma que, per una part perdem la sensació de conte però, de l'altra, guanyem la de teatralitat.

Al conte de TOT ESPERIT hi ha una autèntica barreja: està format pel conte original de Calders, per un dels seus contes curts i per una trama nova "el ministeri d'assumptes paranormals" que dona fil argumental a l'història. Al conte no es diu però els personatges es diuen Mulder i Scully, que són els personatges d'una sèrie de assumptes paranormals que es deia EXPEDIENTE X.

ELS CONTES BREVÍSSIMS s'han adaptat en format de xerrada de bar, d'aquelles en les que cadascú només escolta les seves cabòries. La posada en escena, cadires sobre les taules, ajuda a crear una imatge surrealista.

Tot i que hem volgut respectar el text original tant com hem cregut possible, ens hem pres algunes llicències: **hem retocat modismes antiquats**, paraules poc comunes, reduït algunes descripcions i afegit alguna de nova que no existia a l'època que en Calders va escriure els contes, com per exemple "selfie".

Un altre aspecte de l'adaptació és l'ordre dels esquetxos i la relació interna que hi ha entre ells, petits detalls que avancen el que vindrà: a LA HIENA es parla d'un àlies i un àlies precisament és el protagonista de l'esquetx següent, FILOMENA USTRELL. A L'ARCA DE NOÈ es parla de la "barrera humana" que també avança el tema de FILOMENA. A TOT ESPERIT s'avisava que els vampirs són un defici i l'esquetx següent és el de vampirs... I n'hi ha d'altres.

En el cas de que, per fer un treball de classe amb molts alumnes, una escola volgués adaptar els contes, els papers es podrien repartir molt més. Per exemple: a INVASIÓ SUBTIL, podria haver molta més gent al bar i tothom podria dir la seva.

Per cert, per què hem situat aquesta història a un bar? Doncs per crear un ambient on tinguessin cabuda les dues taules de l'escenografia i, sobretot, per crear accions perquè sempre és més agraït que els personatges facin coses que no que estiguin palplantats parlant.

Paco Mir